

HYPERICUM 12, oktober 2014

Nieuwsbrief (36) van de FLORISTISCHE WERKGROEP TWENTE
en FLORON TWENTE

REDACTIE: Otto Zijlstra (districtscoördinator FLORON).
E-mail: ogzijlstra@zonnet.nl

Pieter Stolwijk (coördinator Floristische Werkgroep
Twente).
E-mail: pieter@fwtwente.nl

INTERNET: www.fwtwente.nl - redactie@fwtwente.nl

[O.G. ZIJLSTRA & P.F. STOLWIJK](#)

[O.G. ZIJLSTRA & P.F. STOLWIJK](#)

[J. SCHUNSELAAR](#)

[P.F. STOLWIJK & O.G. ZIJLSTRA](#)

[O.G. ZIJLSTRA & P.F. STOLWIJK](#)

[P.F. STOLWIJK](#)

[P.F. STOLWIJK](#)

Bijzondere vondsten FWT-FLORON 2012, p.1

Bijzondere vondsten FWT-FLORON 2013, p.8

Drie ecologisch kansrijke graslanden bij De Lutte, p.13

Excursieverslagen FWT-FLORON 2012, p.25

Excursieverslagen FWT-FLORON 2013, p.28

Jaarverslag FWT-FLORON 2012-2013, p.30.

De Rode Lijst 2012 in Twente, p.32

Bijzondere vondsten FWT-FLORON 2012

O.G. Zijlstra & P.F. Stolwijk

In 2012 werden zeven nieuwe taxa voor Twente vastgesteld: *Bromus secalinus* (Dreps), *Carex ligERICA* [syn. *Carex colchica*] (Rivierduinzegge), *Clinopodium vulgare* (Borstelkrans), *Lemna turionifera* (Knopkroos), *Myriophyllum heterophyllum* (Ongelijkbladig vederkruid), *Rorippa x hungarica* (*Rorippa austriaca* x *amphibia*) (Oostenrijkse kers x Gele waterkers) en *Symphotrichum lanceolatum* (Smalle aster). Spectaculair was het aantal kilometerhokken (21!) waarin *Carex ligERICA* werd aangetroffen. Tweede vondsten werden gedaan van *Beckmannia syzigachne*, *Gratiola officinalis* (Genadekruid) en *Scrophularia vernalis* (Voorjaarshelmkruid).

- *Anthriscus caucalis* (Fijne kervel)
Tiende km-hok in Twente. Een twintigtal planten in een ruderaal wegberm bij een varkensfokkerij.
241-486 Beekdorp (Pieter Stolwijk)
- *Apera interrupta* (Stijve windhalm)
Vierde km-hok in Twente. Een zestal planten.
249-474 Hengelo, havengebied (Pieter Stolwijk)

- *Asplenium scolopendrium* (Tongvaren)
Eenentwintigste km-hok in Twente. In een greppel; een van de weinige terrestrische voorkomens van deze soort in Twente.

264-481 De Lutte (Jo Schunselaar)

- *Beckmannia syzigachne*
Tweede km-hok in Twente. Een tiental exemplaren van deze in Noord-Amerika en Oost-Azië inheemse grassoort. In nieuw overstroomingsgebied ten westen van Enschede. De eerste vondst werd 2 kilometer oostelijk gedaan (1981 en 1994) in het havengebied van Enschede. Daar is de soort wel verdwenen.

242-472 Tweekelo (Pieter Stolwijk)

Beckmannia syzigachne (foto PIETER STOLWIJK)

- *Bromus secalinus* (Dreps) Rode Lijst: kwetsbaar
Eerste vondst in Twente.

Enige planten langs roggeakker. In 2005 zijn van deze soort ook enkele planten gevonden (De Doorbraak), maar de soort was daar kennelijk uitgezaaid.

245-479 Azelo (Eddy Weeda)

- *Cardamine impatiens* (Springzaadveldkers)

Vierde km-hok in Twente. Een plant.

258-482 Oldenzaal, Kaldenhoek (Andries van Renssen)

Vijfde -km-hok in Twente. Twee bloeiende en vruchtdragende planten op ruderaal plekje.

251-474 Hengelo, Petroleumhaven (Pieter Stolwijk)

- *Carex ligerica* [syn. *Carex colchica*] (Rivierduinzegge)

Eerste vondst in Twente

Vele duizenden bloeistengels.

239-512 Hardenberg. Berm N34; dijk Overijsselse Vecht (Jacob Koopman & Wieger Poelstra)

Tweede km-hok in Twente. Tientallen bloeistengels.

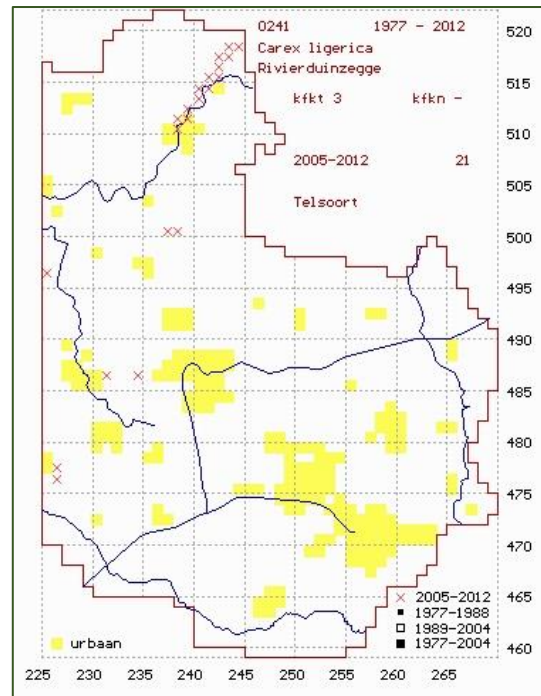
234-486 Wierden. Berm N35 (Pieter Stolwijk)

Carex ligerica (foto OTTO ZIJLSTRA)

Derde tot en met eenentwintigste km-hok in Twente. Miljoenen bloeistengels. Eenentwintig km-hokken in vijf dagen tijd! Daarnaast is de soort massaal aangetroffen aan de weg Nijverdal-Mariënheem (N35), net buiten ons district.

Ze was voornamelijk bekend van het rivierendistrict, vooral langs de Gelderse IJssel en de Maas. De soort is vermoedelijk niet eerder in Twente opgemerkt door de vroege bloei. Na een maaibeurt is er niets meer van te zien. Zie ook Gorteria 36: 53-59.

Carex ligerica: verspreiding in 2012

- *Clinopodium vulgare* (Borstelkrans) Rode Lijst: kwetsbaar

Nieuw voor de Floristische Werkgroep Twente.

Een plant op zandige, open plek. Hoe de plant hier verzeild is geraakt, valt niet te bepalen. Voor uitzaai is in ieder geval geen aanwijzing.

237-484 Wierden, retentiegebied Wendelgoor (Otto Zijlstra & Pieter Stolwijk)

Clinopodium vulgare (foto PIETER STOLWIJK)

- *Conyza sumatrensis* (Hoge fijnstraal)

Vijfde km-hok in Twente. Enkele planten op braakliggend terrein.

257-474 Enschede, waterwingebied (Otto Zijlstra)

Zesde km-hok in Twente. Een plant op met gras begroeid voetpad in het boerenland.

Tot nog toe alleen aangetroffen in open ruderaal, urbaan gebied.

242-472 Tweekelo (Pieter Stolwijk)

- *Dittrichia graveolens* (Kamferalant)
Derde km-hok in Twente. Een zestal planten.
257-468 Enschede, afrit A35 (Pieter Stolwijk)

- *Elodea canadensis* (Brede waterpest) Rode Lijst: gevoelig
Vijfde vondst sinds 2005. Tussen 1977 en 2004 in Twente in ruim 40 km-hokken waargenomen. Het is niet ondenkbaar dat oudere meldingen deels onjuist zijn en betrekking hebben op *Elodea nuttallii*. (Smalle waterpest).
In fraai slootje, waarvan eerder ook *Groenlandia densa* (Paarbladig fonteinkruid) is gemeld; deze is nu niet meer aangetroffen. De soort is ook recent bekend van De Bevert, een beek-herstelproject ongeveer twee kilometer oostelijk.
226-499 Eerde (Otto Zijlstra & Pieter Stolwijk)

- *Eupatorium purpureum* (Purper leverkruid)
Derde km-hok in Twente van deze soms verwilderende sierplant. Verscheidene bloeiende planten op talud van het kanaal.
266-490 Denekamp, Kanaal Almelo-Nordhorn
(Jelle Hofstra)

Eupatorium purpureum (foto JELLE HOFSTRA)

- *Filago vulgaris* (Duits viltkruid) Rode Lijst: kwetsbaar
Elfde km-hok in Twente, alle na 2005; eerste in dit gebied. Een 15-tal planten in wegberm.
240-466 Markvelde (Jan Meutstege)

- *Gagea spathacea* (Schedegeelster)
Achtentwintigste km-hok in Twente. In een houtwal, vele honderden vegetatieve spruiten en zeven bloeiende. Dit betreft een ons niet bekende groeiplaats. De vinder kent de groeiplaats al jaren.
258-492 Ootmarsum (Harry Wolbers)

Gagea spathacea (foto PIETER STOLWIJK)

- *Geranium purpureum* (Klein robertskruid)
Vijfde km-hok in Twente. Aan de spoorlijn.
241-512 Tussen Hardenberg en Coevorden (Wytze Boersma & Andries van Renssen)

- *Goodyera repens* (Dennenorchis)
Vijfde km-hok in Twente; nieuw voor dit deel van ons district. Tientallen bloeistengels; honderden rozetten.
West-Twente (Herman Bruggink & Gerwin Timpers)

Goodyera repens (FOTO OTTO ZIJLSTRA)

- *Gratiola officinalis* (Genadekruid) Rode Lijst: bedreigd
Tweede km-hok in Twente. Vijf planten langs plasje.
Zuid-Twente (Jo Schunselaar)

- *Groenlandia densa* (Paarbladig fonteinkruid)
Elf km-hokken in Twente; eerste waarneming sinds 2005 (terugvondst). Slechts een exemplaar in de spoorloot. In dit gebied vroeger talrijk. Ondanks gericht zoeken in vier andere km-hokken in die omgeving is de soort niet teruggevonden. Het ziet er naar uit dat ze buitengewoon sterk achteruit is gegaan.
228-470 Herikervliet (Otto Zijlstra & Pieter Stolwijk)

Groenlandia densa (foto OTTO ZIJLSTRA)

- *Hordeum jubatum* (Kwispelgerst)
Derde km-hok in Twente. Enige pollen op de overstromingsvlakte van de Hagmolensbeek.
246-470 Beckum, De Beunder (Eddy Weeda)
- *Hypericum pulchrum* (Fraai hertshooi) Rode Lijst: bedreigd
Achtste km-hok in Twente. Ongeveer vijftien exemplaren, in berm op talud.
259-474 Lonnekermolen (Pieter Stolwijk)
- *Lemna turionifera* (Knopkroos)
Eerste vondst in Twente.
Ongetwijfeld meer te vinden, maar nog slecht herkend, behalve dan door de vinder die al bij het eerste monster de soort uit het water viste.
236-482 Ypelo, Exose Aa (Wim van der Ven)

- *Misopates orontium* (Akkerleeuwenbek) Rode Lijst: kwetsbaar

Vijfde km-hok in Twente; eerste sinds 2005. Een tiental planten. De soort is in Twente onbestendig, maar vooral in Zuid-Nederland plaatselijk algemeen.

257-474 Enschede, Braakweg (Otto Zijlstra)

- *Myosurus minimus* (Muizenstaart)

Zevende km-hok in Twente. Ruim 500 exemplaren.

252-477 Hengelo, Begraafplaats Oldenzaalsestraat (Gerrit Haverkamp, Joop de Wit & Jan Zwieneberg)

- *Myriophyllum heterophyllum* (Ongelijkbladig vederkruid)

Eerste vondst in Twente.

Een vijver vol met deze invasieve exoot.

231-486 Nijverdal (Johan Alferink)

Misopates orontium (foto OTTO ZIJLSTRA)

- *Parietaria judaica* (Klein glaskruid)

Zevende km-hok in Twente. Een plant. De indruk bestaat dat deze soort zich landelijk wat uitbreidt.

258-481 Oldenzaal, De Thij (Andries van Rensen)

- *Pistia stratiotes* (Watersla)

Vierde verwildering in Twente. Drie planten.

245-487 kanaal Almelo-Nordhorn (Pieter Stolkwijk)

- *Plantago maritima* (Zeeweegbree) Rode Lijst: kwetsbaar

Derde km-hok in Twente. Een plant in wegbem tussen talloze rozetten van *Plantago coronopus* (Hertshoornweegbree).

225-498 Archem (Otto Zijlstra & Pieter Stolkwijk)

Myosurus minimus (foto JOOP DE WIT)

- *Polystichum aculeatum* (Stijve naaldvaren)
Derde km-hok in Twente en vermoedelijk de meest natuurlijke. Op een greppelkant een volgroeid exemplaar.
264-481 De Lutte (Jo Schunselaar)
- *Potentilla supina* (Liggende ganzerik)
Derde km-hok in Twente. Enkele planten op ruderaal terrein.
238-492 Vriezenveen (Corry Abbink)
- *Potentilla tabernaemontani* (Voorjaarsganzerik) Rode Lijst: bedreigd
Zevende km-hok in Twente. Twee planten in wegberm. De vindplaatsen aan de Overijsselse Vecht zijn na 2004 niet meer gemeld.
246-481 Zenderensche Esch (Pieter Stolwijk)
- *Pyrola rotundifolia* (Rondbladig wintergroen) Rode Lijst: kwetsbaar
Vierde km-hok in Twente; de groeiplaats ligt een km-hok oostelijker dan de eerste vondst (2005) in Twente. Die groeiplaats is echter met zekerheid vernield, zodat er nu waarschijnlijk drie vindplaatsen zijn in Twente.
265-481 De Lutte (Jo Schunselaar)
- *Rorippa x anceps* [*Rorippa amphibia* x *Rorippa sylvestris*] (Gele waterkers x Akkerkers)
Vierde en vijfde km-hok in Twente. Vele honderden planten in de berm.
253-473; 253-474 Enschede, fietspad langs Kristalbad (Pieter Stolwijk)
- *Rorippa x hungarica* [*Rorippa austriaca* x *Rorippa amphibia*] (Oostenrijkse kers x Gele waterkers)
Eerste vondst in Twente.
Een tiental planten langs een ondiep slootje. In habitus lijkend op *Rorippa amphibia*, maar o.a. met stengelomvattende oortjes aan de bladvoet die wijzen op invloed van *Rorippa austriaca*. De bloem- en vruchtkenmerken zijn intermediair. *Rorippa amphibia* groeit hier in de nabijheid; *Rorippa austriaca* is van de omgeving bekend. Determinatie bevestigd door Wout Holverda, NHN.
232-496 N van Daarle, Linderveld (FWT-excursie)
- *Scrophularia vernalis* (Voorjaarshelmkruid)
Tweede km-hok in Twente. Een plant.
258-482 Oldenzaal, Kalderhoek (Andries van Rensen)

Rorippa x hungarica (foto OTTO ZIJLSTRA)

- *Scutellaria minor* (Klein glidkruid) Rode Lijst: bedreigd

Negende km-hok in Twente. Een tiental planten. Dit terrein is in het verleden meer-malen goed doorzocht!

262-471 Glanerbrug (Jo Schunselaar & Jacob van der Weele)

- *Symphotrichum lanceolatum* [syn. *Aster lanceolatus*] (Smalle aster)

Eerste gedocumenteerde vondst in Twente.

Een grote haard op talud spoordijk. Van eerdere meldingen van deze soort, die voornamelijk in het rivierengebied voorkomt, is geen bewijsmateriaal voorhanden.

263-471 Glanerbrug, station (Pieter Stolwijk)

Symphotrichum lanceolatum (foto PIETER STOLWIJK)

Bijzondere vondsten FWT-FLORON 2013

O.G. Zijlstra & P.F. Stolwijk

Nieuw voor Twente waren in 2013 *Camelina sativa* subsp. *sativa* (Zaadhuttentut) en *Medicago arabica* (Gevlekte rupsklaver). Tweede vondsten werden gedaan van *Bidens radiata* (Riviertandzaad), *Chenopodium pumilio* (Liggende ganzenvoet), *Iva xanthifolia* (Iva), *Petrorhagia prolifera* (Slanke mantelanjer) en *Soleirolia soleirolii* (Slaapkamergeluk). *Atriplex micrantha* (Grijze melde) is na de eerste melding in 2011 een opmars begonnen langs de A1.

- *Amaranthus albus* (Witte amarant)
 - Elfde km-hok in Twente. Acht planten, aan trottoirband.
 - 259-472 Enschede, Winkelshorst (Pieter Stolwijk)
- *Atriplex micrantha* (Grijze melde)
 - Derde km-hok in Twente. Een twintigtal planten in middenberm A1. Gestage uitbreiding langs de snelweg, na de eerste vondst in 2011.
 - 245-480 A1, ter hoogte van Borne (Otto Zijlstra)
 - Vierde km-hok in Twente. Een plant in middenberm A1.
 - 253-477 A1, ter hoogte van Oosterveld (Pieter Stolwijk)
 - Vijfde, zesde en zevende km-hok in Twente. Honderden planten in de middenberm.
 - 237-478, 238-478 en 239-478 A1 ter hoogte van Enter (Wim Vuik)
- *Bidens radiata* (Riviertandzaad)
 - Tweede km-hok in Twente. Ruim 100 planten op kale grond. De soort komt voornamelijk in het oostelijke rivierengebied voor en is daar een tamelijk recente nieuwkomer.

Wellicht blijft haar voorkomen niet tot de grote rivieren beperkt en gaat ze dezelfde weg op als *Bidens frondosa* (Zwart tandzaad), die aanvankelijk ook bekend stond als een soort uit het rivierengebied, maar in Twente nu veruit de algemeenste *Bidens*-soort.

264-494 Bergvennen (Harry Wolbers)

- *Camelina sativa* subsp. *sativa* (Zaadhuttentut)
Nieuw voor Twente.

Drie planten op open grond aan het spoor.

258-471 Enschede, Molenstraat (Otto Zijlstra)

- *Cardamine corymbosa* (Eenbloemige veldkers)
Zevende km-hok in Twente, alle sinds 2005.
Drie planten, tussen trottoirtegels. De zes eerdere vondsten zijn alle gedaan door Corry Abbink; vooral omgeving Almelo en oostelijker.

248-480 Borne, Stroomesch (Gijs Haverkamp)

Camelina sativa subsp. *sativa* (foto OTTO ZIJLSTRA)

- *Carex brizoides* (Trilgraszegge)

Tiende km-hok in Twente. Een heel grote populatie, waaronder bloeiende exemplaren.

251-480 Hengelo, Dalmeden (Andries van Renssen & Wytze Boersma)

Elfde km-hok in Twente. Een heel grote populatie, waaronder bloeiende exemplaren.

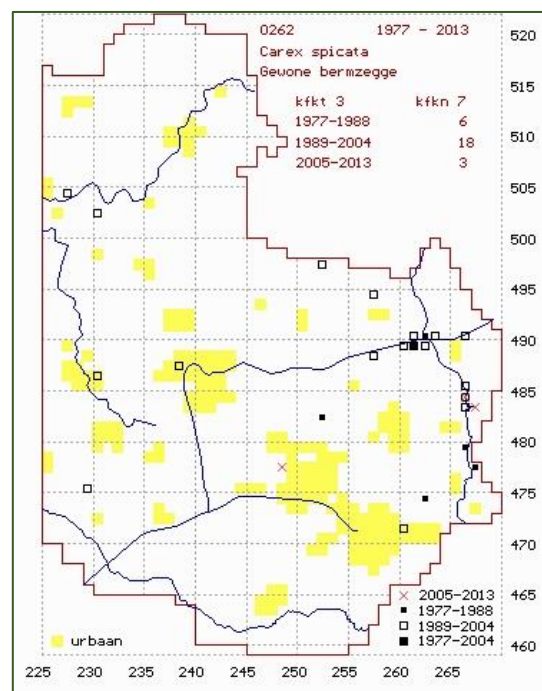
257-479 Oldenzaal, Reininkshoek oost (Andries van Renssen)

- *Carex spicata* (Gewone bermzegge)

25ste km-hok in Twente; derde sinds 2005. Een pol.

Dit betreft een hervondst. In de periode 1989-2005 is de soort 3 maal eerder gemeld op deze locatie: Jan Maresch (1993), Kees Groot (1997), Jacques Bielen (2002). Het verspreidingskaartje suggereert een enorme achteruitgang in Twente. Landelijk lijkt dit niet het geval.

266-484 Beuningen (Jacques Bielen & Jelle Hofstra)

- *Chenopodium hybridum* (Esdoornganzenvoet)
Vierde km-hok in Twente; derde sinds 2005.
Een plant, tussen fietspad en spoorbaan.
248-478 Hengelo, Schildshoeve-Westermaat
(Gijs Haverkamp)

Chenopodium hybridum (foto GIJS HAVERKAMP)

- *Chenopodium murale* (Muurganzenvoet) Rode Lijst: bedreigd
Vierde km-hok in Twente, alle sinds 2005.
Een plant.
246-469 Beckum (Pieter Stolwijk)

- *Chenopodium pumilio* (Liggende ganzenvoet)
Tweede km-hok in Twente. Een plant, op zand. De eerste vondst (2006) was ook in Enschede (havengebied).
257-471 Enschede, Boddenkampstraat (Otto Zijlstra)

- *Cicendia filiformis* (Draadgentiaan) Rode Lijst: bedreigd
25ste km-hok in Twente. Natuurontwikkeling. Het actuele aantal km-hokken is ongetwijfeld veel lager.
251-462 Zoddebeek (Willem Stouthamer)

Crassula tillaea (foto PIETER STOLWIJK)

- *Crassula tillaea* (Mosbloempje)
Vierde km-hok in Twente. Een tiental planten.
236-470 Diepenheim, poort kasteel Weldam
(Pieter Stolwijk)
Vijfde km-hok in Twente. Honderden planten.
250-492 Tubbergen, begraafplaats (Corry Ab-bink)

- *Cyperus eragrostis* (Bleek cypergras)
Vijfde km-hok in Twente. Een zestal planten, aan een poeltje.
252-478 Hengelo, Vossenbelt oost (Pieter Stolwijk)

- *Erucastrum gallicum* (Schijnraket) Rode Lijst: kwetsbaar
Elfde km-hok in Twente; eerste sinds 2005. Duizenden planten op braakliggend terrein. De soort is in Twente onbestendig. Er is dit jaar nog een melding gedaan uit noordoost Twente; deze vondst is niet verder gedocumenteerd.
248-478 Hengelo, Schildshoeve-Westermaat (Gijs Haverkamp)

- *Galium x pomeranicum* [*Galium mollugo* x *G. verum*] (Geelwit walstro)
Eerste met herbariummateriaal gestaafde waarneming van de FWT.
Eerdere opgaven van deze soort werden niet met bewijsmateriaal ondersteund.
250-463 Buurse, talud Schipbeek (Otto Zijlstra)

- *Iva xanthifolia* (Iva)
Tweede km-hok in Twente. Tien planten in wegberm.
262-478 weg Losser-Oldenzaal (Andries van Renssen)

- *Luzula nivea* (Sneeuwwitte veldbies)
Eerste verwildering in Twente. Enige planten. Een sierplant, die nu enkele malen verwilderd is aangetroffen in Nederland. De soort is inheems in de Alpen.
Inmiddels is gebleken dat Hillie Waning-Vos de soort in 2009 al in ons gebied heeft aangetroffen.
251-479 Hengelo, Slangenbeek (Jan Zwieneberg)

Luzula nivea (foto JAN ZWIENEBERG)

- *Medicago arabica* (Gevlekte rupsklaver)
Eerste vondst in Twente.
Drie planten, in boomkwekerij.
247-478 Hengelo, Woolde (Gijs Haverkamp)

Medicago arabica (foto GIJS HAVERKAMP)

- *Myosurus minimus* (Muizenstaart)
Achtste km-hok in Twente. Op kale en vertrapte visstekken of veedrinkplekken, ca 2000 planten. De soort is in Twente zeer constant op een aantal bekende vindplaatsen.
Uit het Vechtgebied was ze nog niet bekend, maar het lijkt niet onwaarschijnlijk dat ze daar meer is aan te treffen.

239-511 Hardenberg, langs de Vecht (Wytze Boersma & Andries van Renssen)

- Negende km-hok in Twente. Ruim 20 planten, in boomspiegel.
248-479 Borne, Ennekerdijk (Gijs Haverkamp)

- *Petrorhagia prolifera* (Slanke mantelanjer)
Rode Lijst: kwetsbaar

Tweede km-hok in Twente. Tientallen planten. De eerst vondst (2002) stamt uit het havengebied van Enschede.

256-473 Enschede, Handellaan, oprit carport
(Pieter Stolwijk)

Petrorhagia prolifera (foto PIETER STOLWIJK)

- *Potentilla supina* (Liggende ganzerik)
Vierde km-hok in Twente. Een plant op braakliggend terrein. De soort komt voornamelijk langs de grote rivieren voor.

248-477 Hengelo, Schildshoeve-Westermaat
(Gijs Haverkamp c.s.)

- *Ranunculus ololeucos* (Witte waterranonkel)
Rode Lijst: bedreigd

Zestiende km-hok in Twente; eerste sinds 2005. Drie kleine groeiplaatsen in een natuurherstelgebied.

255-462 Enschede, Broekheurne (Jo Schunselaar)

Ranunculus ololeucos (foto PIETER STOLWIJK)

- *Scutellaria x hybrida* (Bastaardglidkruid)
Vijfde km-hok in Twente. Een ca. 10 vierkante meter grote groeiplaats op een dichtgroeïend bospaadje. Eerder oostelijk van de weg Oldenzaal-Denekamp gevonden, op en langs bospaadjes op de Tankenberg en de Paasberg.

262-485 Roderveld (Otto Zijlstra)

Scutellaria x hybrida (foto OTTO ZIJLSTRA)

- *Setaria faberi* (Chinese naalbaar)

Vijfde km-hok in Twente. Vijf planten in vrucht, in verstoorde berm.

250-481 Borne, Hemmelhorst (Gijs Haverkamp)

- *Soleirolia soleirolii* (Slaapkamergeluk)

Tweede km-hok in Twente. Een kluwen van plantjes in een donker, vochtig steegje tegen huismuur.

In het westen van Nederland is de soort veel vaker ingeburgerd.

258-471 Enschede, Gronausevoetpad. (Pieter Stolwijk)

Setaria faberi (foto GIJS HAVERKAMP)

- *Stachys x ambigua* (Bastaardandoorn)

Vierde km-hok in Twente. Een kloon van de bastaard van *Stachys sylvatica* (Bosandoorn) en *S. palustris* (Moerasandoorn), met een tiental stengels.

265-490 Denekamp, De Zoeke (Pieter Stolwijk)

Drie ecologisch kansrijke graslanden bij De Lutte

J. Schunselaar

Ten zuiden van De Lutte ligt een drietal zeer verschillende, maar elk ecologisch zeer kansrijke graslanden. Ze zijn ontstaan dankzij de aanleg van de A1 in 1992, en hebben zich sindsdien sterk ontwikkeld. Het zijn alle drie graslanden die afwijken van de in Twente gebruikelijke soortenrijke graslandmilieus, en daarom onvervangbaar. Hieronder worden de waarden van deze drie graslanden behandeld.

Het gaat om de volgende locaties: Rotboerpad, Visscherij en Molenveldpad. Ingegaan wordt op de wijze van ontstaan van het grasland, het gevoerde beheer en de ecologische en vegetatiekundige kenmerken van elk grasland.

De meeste soortenrijke vochtige tot natte graslanden in Twente behoren tot de blauwgraslanden (*Cirsio dissecti-Molinietum*), Veldrusschraallanden (*Crepido-Juncetum acutiflori*), Dotterbloemhooilanden (*Calthion palustris*) -bijvoorbeeld het *Ranunculo-Senecionetum aquatici* (Associatie van Boterbloemen en Waterkruiskruid) en het *Scirpetum sylvatici* (Bosbies-associatie)-, of Heischrale graslanden (*Nardo-Galium saxatilis*), met name het *Gentiano pneumonanthes-Nardetum* (Associatie van Klokjesgentiaan en Borstelgras). In Twente zijn geen soortenrijke vochtige Kamgrasweiden (*Lolio-Cynosuretum*) bekend. Deze gingen waarschijnlijk reeds verloren voor de jaren '50 van de vorige eeuw. Waar *Cynosurus cristatus* (Kamgras) momenteel in graslanden voorkomt, betreft het meestal soortenarme rompvegetaties. Er hebben zich recentelijk verschillende vochtige tot natte bloemrijke graslanden in Oost-Twente ontwikkeld. Ze ontwikkelen zich meestal richting *Crepido-Juncetum acutiflori* of soms richting *Ranunculo-Senecionetum aquatici*. Als ze nog zeer jong zijn (en bijvoorbeeld het

grondwater pas recentelijk aan het maaiveld is gebracht), verkeren zij vaak nog in een romp-vegetatie-stadium met veel *Holcus lanatus* (Gestreepte witbol) of *Anthoxanthum odoratum* (Gewoon reukgras). *Cardamine pratensis* (Pinksterbloem) zorgt voor een aantrekkelijk aspect.

De drie bovengenoemde graslanden wijken van dit beeld af, en wel in positieve zin. Hieronder worden de drie locaties beschreven, en wordt een ecologische typering gegeven.

Locatie Rotboerpad

Dit grasland ligt in km-hok 263-480, ten westen van het bos De Grevenmaat van Natuurmonumenten. Het grasland is ook eigendom van Natuurmonumenten. Het ligt in tussen een fietspad (het Rotboerpad) en de A1, aan de zuidzijde van de snelweg. Het grasland is ongeveer 150 meter lang en enige tientallen meters breed. Naar de A1 toe loopt het terrein af; vermoedelijk was dat voor de aanleg van de snelweg ook al het geval, aangezien direct aan de oostgrens van het terrein een beekje de snelweg passeert. Dit is de westelijke tak van de Poortbulten- of Arboretumbek.

Opnamelocatie Rotboerpad

Bij de aanleg van de weg is het maaiveld echter nog iets sterker verlaagd. Er zit dus een helling in het terrein die afloopt naar het noorden (de A1) en het noordoosten (de beek).

Vegetatiebeschrijving

Doordat het maaiveld naar de A1 en de beek afloopt, is in de begroeiing van het terrein een droog-vochtig gradiënt te zien. Een eerste aspect dat het terrein bijzonder maakt, is de plek

waar jaarlijks wilgenopslag wordt weggehaald, tegen het hek van de rijksweg aan. In het midden hiervan treden kwelverschijnselen op, die ik in 2014 voor het eerst expliciet heb waargenomen: er was een grote onbegroeide roestplek te zien, die duidt op uittreden van ijzerhoudend grondwater. Aan de rand van de wilgenopslag, aan de hoge kant, groeit *Juncus acutiflorus* (Veldrus). Deze soort is in het terrein de enige echte kwelindicator. Een tweede bijzonderheid in het terrein is de afwisseling van begroeide en meer open, zeer schrale plekken. Met name die schrale plekken vallen op. Op deze plekken groeien enkele planten *Erica tetralix* (Dophei) en *Calluna vulgaris* (Struikhei), te midden van bladmossen en *Cladonia*-soorten. Grassen zijn op deze schrale plekken volledig afwezig; opvallend is dat plaatselijk op deze schraalste plekken wel *Carex flacca* (Zeeegroene zegge) en *Centaureum erythraea* (Echt duizendguldenkruid) groeien.

Aan de rand van een van deze plekken is vorig jaar voor het eerst een pol *Molinia caerulea* (Pijpenstrootje) verschenen, op andere plaatsen staat vrij veel *Genista anglica* (Stekelbrem).

Dactylorhiza maculata subsp. *fuchsii*

Op zich zijn deze soorten gebruikelijk in heiden en heischrale graslanden. Ongebruikelijk is echter dat deze schrale plekken zich bevinden in een grasland met veel bedekking van *Leucanthemum vulgare* (Margriet), *Cardamine pratensis*, *Centaurea jacea* (Knoopkruid), alle drie tijdelijk aspectbepalend, en lager in de gradiënt ook veel *Silene flos-cuculi* (Echte koekoeksbloem). Bovendien bevindt zich in de grazige zone een grote bedekking van zeggen: met name *Carex flacca* en *Carex pilulifera* (Pilzegge) komen veel voor, en daarnaast in iets geringere hoeveelheden ook *Carex pallescens* (Bleke zegge) en *Carex panicea* (Blauwe zegge). Op de kale plekken, maar ook daarbuiten, staat veel *Centaureum erythraea*, meerdere honderden exemplaren. Voorts is de bedekking van *Anthoxanthum odoratum* en *Luzula campestris* (Gewone veldbies) in het hele terrein hoog.

Het terrein bevat een merkwaardige mix van orchideeën. Wellicht het belangrijkste zijn een langzaam groeiende populatie *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* (Brede orchis) - meer dan 30 exemplaren -, en ten tweede *Dactylorhiza maculata* subsp. *fuchsii* (Bosorchis), in de wilgenopslag, ongeveer 15 bloeiende exemplaren in 2014. Daarnaast staan er tot dusver één *Dactylorhiza maculata* subsp. *maculata* (Gevlekte orchis), aan de rand van de eerdergenoemde kale plek met heideplantjes. Voorts *Neottia ovata* (Grote keverorchis) - meer dan 100 exemplaren, vooral in de wilgenopslag, maar ook in het grasland -, en (beide vormen van) *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa* (Rietorchis), enige tientallen, vooral in de wilgenopslag. Aan de westrand van het terrein groeit *Epipactis helleborine* subsp. *helleborine* (Brede wespenorchis), te midden van een grote populatie *Lathyrus pratensis* (Veldlathyrus). De groeiplaats van *Dactylorhiza maculata* subsp. *fuchsii* ligt op een merkwaardige locatie. In de onmiddellijke nabijheid van deze zuurmijder staan namelijk *Carex pilulifera* en *Carex flacca* bij elkaar.

Ecologische typering

Ondanks de aanwezigheid van *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* en een plek van enige vierkante meters met *Juncus acutiflorus* dit grasland absoluut niet te typeren als Dotterbloemhooiland of als blauwgrasland. Hoewel er enkele soorten wijzen op verwantschap met heischrale graslanden, zijn de belangrijkste algemenere kensoorten *Potentilla erecta* (Tormentil), *Veronica officinalis* (Mannetjesereprijs), *Viola canina* (Hondsviooltje), *Nardus stricta* (Borstelgras), *Danthonia decumbens* (Tandjesgras) en *Euphrasia stricta* (Stijve ogentroost) afwezig in het terrein. Schraalheidsindicatoren die wel –en met grote bedekking - aanwezig zijn, zijn *Luzula campestris* en *Hypochaeris radicata* (Biggenkruid). Duidelijk is dan ook dat dit grasland geen verwantschap heeft met de heischrale graslanden van het Pleistoceen, *Gentiano pneumonanthes-Nardetum* en *Galio hercynici-Festucetum ovinae* (Associatie van Liggend walstro en Schapengras).

Kale plek met mossen en heideplantjes, Rotboerpad; in de buurt van de opnamelocatie

Het grasland lijkt zich daarentegen te ontwikkelen richting een basenrijke variant van de (zeer) matig voedselrijke graslanden. Als we naar de soortensamenstelling kijken, dan komen soorten voor van Dotterbloemhooilanden: *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* (zeer geringe bedekking), *Silene flos-cuculi*, *Cardamine pratensis* (beide in grote tot zeer grote aantallen), *Lotus pedunculatus* (Moerasrolklaver) en weinig *Rhinanthus angustifolius* (Grote ratelaar). Kenmerkende soorten voor het *Cynosurion cristati* (Kamgras-verbond) zijn ook aanwezig: *Bellis perennis* (Madeliefje), *Trifolium repens* (Witte klaver) en *Leontodon autumnalis* (Ver-

takte leeuwentand). Dichtbij het fietspad, hoog in de gradiënt, is in 2014 voor het eerst *Cynosurus cristatus* gevonden; zij staat echter op gestoorde grond. Soorten van iets drogere graslanden zijn ook aanwezig: *Leontodon saxatilis* (Kleine leeuwentand) en de al eerdergenoemde *Luzula campestris* en *Hypochaeris radicata*, en daarnaast ook veel *Trifolium dubium* (Kleine klaver). In de opname zit zelfs de droogte-indicator *Aira caryophyllea* (Zilverhaver). Voorzichtig trek ik de conclusie dat dit type grasland in het verleden een van de Twentse typen grasland is geweest, waarin *Anacamptis morio* (Harlekijn) gegroeid heeft. Op de belangrijkste groeiplaats van *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* in dit grasland is een vegetatieopname gemaakt (**tabel 1**, opname 1). De vegetatie is op dit moment nog niet op associatieniveau te benoemen. Gezien de mix in soortensamenstelling van droge en vochtiger graslanden is enige verwantschap te zien met het *Rhinantho-Orchietum morionis* (Associatie van Harlekijn en Ratelaar) van de Waddeneilanden. Een argument contra zou kunnen zijn dat vertegenwoordigers van het *Cynosurion cristati* die in deze associatie voorkomen (*Bellis perennis*, *Trifolium repens*, *Leontodon autumnalis* en *Cynosurus cristatus*) niet in de opname zitten. De soorten komen elders in het terrein wel in geringe mate voor. Opvallend is wel de menging van soorten van het *Calthion palustris* – inclusief de *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* op een ogenschijnlijk vrij droge standplaats - met soorten van drogere graslanden (*Luzula campestris*, *Festuca rubra* (Rood zwenkgras), *Aira caryophyllea* en *Hypochaeris radicata*, die ook in de vegetatieopname is terug te zien.

Locatie De Visscherij

Deze locatie ligt aan het straatje genaamd De Visscherij, direct ten westen van een rioolbergbezinkbassin. De plek ligt aan de noordkant van de A1, in km-hok 263-481. Het betreft een minder dan 100 meter lange en een kleine 10 meter brede strook langs het hek van de snelweg. In 2005 was dit nog een met struiken ingeplant gebied. Het gebiedje is in dat jaar als 'compensatienatuur' ingericht.

Aangezien natuurwaarden ter plaatse door de aanleg van het rioolbergbezinkbassin verloren zouden gaan, is in het direct aangrenzende terrein een groot deel van de daar aanwezige inplanting weggehaald, en is op dat gedeelte sinds 2005 overgegaan op een graslandbeheer. Het terrein is eigendom van de Gemeente Losser. Natuurmonumenten voert voor de Gemeente Losser het graslandbeheer uit met behulp van vrijwilligers.

Het bassin ligt op de plaats van een voormalig beekdal. Hier stroomde de noordelijke tak van de Arboretumbek doorheen. Deze beektak ontspringt ten westen van het Kerkebos bij De Lutte, en stroomt langs de Essenweg richting de bezinkbak, om onder de bak door, de A1 en de spoorlijn in zuidelijke richting te passeren.

Het nieuwe stukje compensatienatuur bevindt zich op de westelijke flank van dit beekdal. Naar het oosten loopt het maaiveld dus af, maar ook richting het zuiden. Er zit een vrij steile hellingshoek van de Visscherij naar de A1. Aan de A1 ligt direct aangrenzend aan de strook een diepe bermsloot.

Vegetatiebeschrijving

Aangezien in het terrein een vrij steile hellingshoek zit, bevindt er zich een scherp begrensde droog-nat gradiënt. Op de natste plaatsen liggen permanent kwelplekken. Twee daarvan zijn ecologisch erg interessant. De oostelijkste ligt direct tegen een dassentunnel aan, en bevat een groeiplaats van *Carex hostiana* (Blonde zegge). De tweede ligt 50 meter westelijker, en

bevat een complexe mix van soorten. Met name deze tweede plek is ecologisch relevant om te beschrijven.

Overzicht natste deel opnamelocatie De Visscherij

Aan de Essenweg, direct aan de Arboretumbeek, op enkele tientallen meters afstand, ligt een grote groeiplaats van *Carex acutiformis* (Moeraszegge). Net als de vegetatie op en langs de kwelplekken wijst deze soort op voeding door basenrijk grondwater.

De droge gedeelten

Op de relatief droge gedeelten, die grenzen aan een gespaard gebleven stukje inplant van bomen en struiken, komen met name veel Vlinderbloemigen voor. Aspectbepalend zijn *Lupinus polyphyllus* (Vaste lupine) en plaatselijk ook *Tanacetum vulgare* (Boerenwormkruid). Aan vlinderbloemigen komen hier voor: *Trifolium medium* (Bochtige klaver), *Vicia tetrasperma* subsp. *tetrasperma* (Vierzadige wikke) en *Lathyrus pratensis* (Veldlathyrus). Hier en daar komt tussen deze drogere gedeelten *Luzula campestris* en *Leucanthemum vulgare* voor. Vochtindicator is hier *Ficaria verna* subsp. *verna* (Gewoon speenkruid), dat in de relatief droge zone op verschillende plekjes voorkomt. In de bosrand is het aspect van *Cytisus scoparius* (Brem) opvallend.

De nattere gedeelten

Scherp is de begrenzing met de nattere delen langs het hek. In de oostgrens van het terrein ligt een lemige kwelplek, die vrijwel geheel wordt ingenomen door een bedekking van *Carex flacca* en *C. hostiana*, met enkele exemplaren *C. nigra* (Zwarte zegge).

Hier staat massaal *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*. Op de grens met de drogere zone staan vele tientallen exemplaren *Neottia ovata* en *Epipactis helleborine* subsp. *helleborine*. Toen de leemplek in 2005 nog vrij kaal was, stond hier veel *Pellia epiphylla* (Gewoon plakkaatmos), die langzamerhand door successie is verdrongen.

De tweede kwelplek is qua vegetatiesamenstelling nog veel complexer. Er zijn van droog naar nat drie zones te onderscheiden. Ter plaatse is de droge bovenkant met *Lupinus polyphyllus* en *Tanacetum vulgare* sterk afgegrensd van de vochtiger delen. De feitelijke kwelplek heeft een bedekking van *Calliergonella cuspidata* (Gewoon puntmos). De kruidlaag heeft een beperkte bedekking, maar is zeer soortenrijk . De kwelplek wordt afgegrensd door

een vochtige tussenzone met een zeggenbegroeiing. Hier staan *Carex flacca*, *C. nigra* (Zwarte zegge), *C. remota* (IJle zegge), *C. hirta* (Ruige zegge) en *C. ovalis* (Hazenzegge), met daartussen onder meer *Equisetum palustre* (Lidrus), *Lotus pedunculatus*, *Mentha aquatica* (Watermunt), *Eupatorium cannabinum* (Koninginnenkruid), *Cerastium fontanum* subsp. *vulgare* (Gewone hoornbloem), *Centaureum erythraea* en orchideeën: *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*, vooral veel de variëteit *junialis* (vele honderden), *Neottia ovata* (enige tientallen) en *Dactylorhiza maculata* subsp. *maculata* (5 exemplaren, sinds 2014). Er is veel houtige opslag aanwezig, die uit het verleden als ingeplant terrein stamt. Het betreft zuurmijders als *Cornus sanguinea* (Rode kornoelje) en *Euonymus europaeus* (Wilde kardinaalsmuts).

Dactylorhiza maculata subsp. *maculata* (voorground) en *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*, De Visscherij

Enige meters westelijker staat op dezelfde ligging in de droog-nat gradiënt een aantal tientallen spruiten van *Scirpus sylvaticus*. Zij mengt echter nog nauwelijks met de zeggenvegetatie.

Nog dichter tegen het RWS-hek aan ligt de eigenlijke kwelplek. Zoals gezegd is hier de bedekking van hogere planten zeer laag (< 40%). De soorten die er staan zijn belangrijk: *Juncus acutiflorus* (vrij grote plek, van meerdere vierkante meters in doorsnee), *Carex nigra*, *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*, inclusief var. *junialis* (ook hier vele honderden), *Jacobaea aquatica* (Waterkruiskruid) (enkele exemplaren), *Juncus compressus* (Platte rus), en ook *Equisetum palustre* en *Angelica sylvestris* (Gewone engelwortel). Begin juni is *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa* aspectbepalend in hele terrein, met meer dan 1000 bloeiende exemplaren.

Verder naar het westen liggen nog meerdere kwelplekjes. Op één van deze plekken komt *Carex oederi* subsp. *oedocarpa* (Geelgroene zegge) voor, op een andere plek o.a. *Silene flos-cuculi* en *Lysimachia vulgaris* (Grote wederik). Wellicht is het grondwater en/of de bodem hier iets zuurder. *Lysimachia vulgaris* ontbreekt namelijk op de eerdergenoemde kwelplek met de zeggenrand.

In dit terrein is een transect met een viertal Braun-Blanquet opnamen gemaakt bij de bovenbeschreven kwelplek met de zeggenrand. Het betreft de opnamen 2 t/m 5 in **tabel 1**.

De plekken met *Carex hostiana*, *Trifolium medium* en de bovenbeschreven combinatie van *Juncus acutiflorus*, *Scirpus sylvaticus* met orchideeën en *Carex flacca* maken dit terrein bijzonder. De kwelplek lijkt vegetatiekundig tot het *Calthion palustris* te behoren, maar dan tot een basenrijke variant. De locatie bevat *Jacobaea aquatica*, zij het in zeer geringe bedekking en niet gemengd met *Cardamine pratensis* en *Silene flos-cuculi*. Zij is niet op associatieniveau in te delen. Zuurminnende soorten (kenmerkend voor het *Juncetum acutiflori*) zijn schaars (enkele exemplaren *Carex ovalis* en opslag van *Rhamnus frangula* (Sporkehout). Zuurmijders zijn sterk aanwezig, evenals enkele bosplanten (*Ficaria verna* subsp. *verna* en *Carex remota*). De omstandigheden lijken basenrijk en vrij voedselrijk. Een dergelijke soortencombinatie, gevoegd bij de niet alledaagse combinatie van *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa* en *Neottia ovata* enerzijds met *Dactylorhiza maculata* subsp. *maculata* anderzijds, is nergens anders in Twente aanwezig. *Carex flacca* wijst op de in deze omgeving rijkelijk voorhanden basenrijke leem, *Juncus acutiflorus* op lokale kwel, en *Scirpus sylvaticus* op diepere kwel. Het bij elkaar komen van deze omstandigheden op één locatie maakt deze plek zeer kansrijk op langere termijn. Het is dan ook wenselijk dat het goede beheer op lange termijn wordt voortgezet en geborgd.

Omdat het terrein eigendom is van de Gemeente Losser, en Natuurmonumenten het beheer verzorgt, zit het terreintje relatief laat in het maaischema; vaak vindt de maaibeurt plaats in oktober. In juli ziet het terrein er vaak wat ruig uit. Vooralsnog lijkt het er echter niet op dat de kwetsbare vegetaties door *Lupinus polyphyllus* worden overlopen.

Tabel 1: vegetatieopnamen uit de locaties Rotboerpad (opname 1) en Visscherij (opname 2 - 5). Opnamen via de Braun-Blanquet schaal.

Opname 1: Rotboerpad, grazige locatie langs rand van wilgenopslag, met *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*.

Opname 2: Visscherij: relatief droge locatie, t.w. droogste deel van de droog-nat/hoog-laag gradiënt. Hoogstgelegene opname in transect.

Opname 3: Visscherij: zeggenvegetatie in middengedeelte van de gradiënt, oostelijk deel.

Opname 4: Visscherij: zeggenvegetatie met andere soortensamenstelling, op dezelfde plek in de gradiënt als opname 3; direct westelijk aan opname 3 grenzend.

Opname 5: Visscherij: kwelplek, op de laagste plek in het transect. Vegetatie grenst aan het RWS-hek van de A1 en ligt dus nabij de bermsloot. Locatie valt direct op door de zeer lage bedekking van de kruidlaag, zodat de grens tussen opnamen 3 en 4 enerzijds, en 5 anderzijds in het veld zeer goed te zien is.

	Opname 1 19-5-2014	Opname 2 19-5-2014	Opname 3 19-5-2014	Opname 4 19-5-2014	Opname 5 19-5-2014
	263.229.- 480.621 2x2 meter. Bedekking 95%, kruidlaag 80%, moslaag > 80%. Gem. hoogte 10-30 cm	263.955- 481.155 3x3 meter. Bedekking 100%, vnl. kruidlaag. Moslaag < 50%. Gem. hoogte 30-60 cm	263.956- 481.152 1x2 meter. Bedekking 100%; Kruidlaag 90%, moslaag 90%. Gem. hoogte 20-40 cm	263.954- 481.152 1x2 meter. Bedekking 100%; kruid- en moslaag 90%. Gem. hoogte 20-40 cm	263.955- 481.150 2x2 meter. Bedekking 90%, vnl. moslaag. Bedekking kruidlaag < 40%. Gem. hoogte 20-30 cm
<i>Carex flacca</i>			2m		
<i>Carex nigra</i>				1	1
<i>Carex oederi</i> subsp. <i>oederi</i>					2m

	Opname 1 19-5-2014	Opname 2 19-5-2014	Opname 3 19-5-2014	Opname 4 19-5-2014	Opname 5 19-5-2014
<i>Carex remota</i>			1		1
<i>Carex hirta</i>		1	2m	1	1
<i>Carex ovalis</i>			+	+	+
<i>Scirpus sylvaticus</i>		r		+	
<i>Juncus acutiflorus</i>			1	r	2m
<i>Juncus conglomeratus</i>		1	2m	2m	
<i>Juncus compressus</i>					+
<i>Juncus tenuis</i>	r				
<i>Luzula campestris</i>	2m	+	+		
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	1				
<i>Festuca rubra</i>	2b	2m		1	1
<i>Holcus lanatus</i>	+	1	+	+	+
<i>Holcus mollis</i>		2a			
<i>Poa trivialis</i>		2m	+		+
<i>Bromus hordeaceus</i>	r				
<i>Aira caryophylla</i>	1				
<i>Equisetum arvense</i>	+	1	2m	2m	2m
<i>Equisetum palustre</i>			1	+	1
<i>Lotus pedunculatus</i>	r		2m	2m	1
<i>Trifolium dubium</i>	2m		r	+	
<i>Trifolium pratense</i>	1				
<i>Vicia cracca</i>		1	+	+	+
<i>Lupinus polyphyllus</i>		2m	+	1	+
<i>Stellaria graminea</i>		1	+	r	
<i>Cerastium fontanum</i>	r	r	r	+	
<i>Ranunculus ficaria</i>		+			
<i>Ranunculus repens</i>			1	1 (veg.)	1
<i>Cardamine pratensis</i>					r
<i>Galium palustre</i>				+	
<i>Mentha aquatica</i>			1	2m	1
<i>Prunella vulgaris</i>					r
<i>Rhinanthus angustifolius</i>	r				
<i>Cirsium palustre</i>			+	1	1
<i>Tussilago farfara</i>					1
<i>Taraxacum officinale</i>					r
<i>Leontodon autumnalis</i>			r		r
<i>Leontodon saxatilis</i>	1			+	2m
<i>Eupatorium cannabinum</i>		1	+	+	1
<i>Jacobaea aquatica</i>					1

	Opname 1 19-5-2014	Opname 2 19-5-2014	Opname 3 19-5-2014	Opname 4 19-5-2014	Opname 5 19-5-2014
<i>Tanacetum vulgare</i>		2a			
<i>Leucanthemum vulgare</i>	+				+
<i>Hypochaeris radicata</i>	1	r	+	+	
<i>Plantago lanceolata</i>	1	r			
<i>Centaurium erythraea</i>	r				
<i>Aegopodium podagraria</i>		2m			
<i>Lythrum salicaria</i>			+		+
<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>majalis</i>	+ (1 ex. fr)				
<i>Dactylorhiza majalis</i> subsp. <i>praetermissa</i>		+	2m	2m	2m
<i>Dactylorhiza maculata</i> subsp. <i>maculata</i>				+	
<i>Neottia ovata</i>		r		1	
Opslag houtige gewassen:					
<i>Betula pendula</i>	1		2m	+	2m
<i>Salix spec.</i>		2m	2b		2m
<i>Pinus sylvestris</i>	+				
<i>Populus tremula</i>		r			
<i>Cornus sanguinea</i>			r	r	+
<i>Euonymus europaeus</i>		r			
<i>Rhamnus frangula</i>					+
<i>Quercus robur</i>		+	r		r
<i>Fraxinus excelsior</i>			r		r
<i>Crataegus spec.</i>			r		r
Moslaag:		Niet bekeken	Niet bekeken	Niet bekeken	
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	3				
<i>Calliergonella cuspidata</i>					5
<i>Polytrichum spec.</i>	2a				
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	1				

Locatie Molenveldpad

Topografische kenmerken en beheerregime

In km-hok 265-481 bevindt zich ten zuidwesten van de afrit De Lutte een langgerekte strook grasland. Deze ligt tussen de A1 en de spoorlijn. Het fietspad Molenveldpad loopt erlangs. Dit grasland is gelegen op een leemdepot van de aanleg van de A1 uit 1992. Bij de aanleg van

de weg is dit depot nooit ingeplant. In 2005 was het terrein enigszins dichtgegroeid; in de daaropvolgende jaren versterkte dit proces zich. Sinds 2010 is besloten dit terrein in een maaieregime op te nemen, waarbij een groot deel van de houtige opslag is verwijderd. Over het graslandbeheer zijn tussen de terreineigenaar (de Gemeente Losser) en Natuurmonumenten afspraken gemaakt.

Dit grasland ligt hoger dan zijn omgeving, doordat het leemdepot op het vroegere maaiveld is gelegd. Er zijn oude en jongere bodemlagen met elkaar vermengd geraakt, vanuit die plaatsen waar de snelweg in een ingraving is gelegd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de kruising van de A1 met de weg van De Lutte naar Losser, ten noorden van het Arboretum. Dit materiaal is op het depot langs het Molenveldpad gedeponneerd.

Vegetatiebeschrijving

Doordat het terrein pas zeer recent in het maaieregime is opgenomen, is van een ecologisch indeelbare vegetatie nog geen sprake. Wel zijn de potenties zeer groot. In 2005 waren ongeveer 40 exemplaren (ongevlekte) *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa* aanwezig. Anno 2014 zijn het er meer dan 1000, en ook enige honderden gevlekte (var. *junialis*). *Neottia ovata* heeft een groeiplaats van ruim 50 planten onder en rond een wilgenstruik tegen het rijksweghek aan. Aspectbepalende soorten in het terrein zijn verder *Centaurea jacea* en *Leucanthemum vulgare*, met duizenden planten aanwezig. Voorts vallen enkele enorme haarden van *Carex flacca* op. De grootste haard heeft een doorsnee van meer dan 10 meter. Andere zeggensoorten die in het terrein voorkomen zijn *Carex pallescens*, *C. hirta*, en in geringe hoeveelheden ook *C. panicea*, *C. nigra*, *C. oederi* subsp. *oedocarpa*, *C. remota* en *C. ovalis*. Van al deze zeggensoorten heeft *C. flacca* verreweg de grootste bedekking, en is in het gehele terrein verspreid te vinden. Sinds 2013 - na het kappen van de houtige opslag - breidt de soort zich significant uit. In het grasland komen voorts vrij veel *Juncus conglomeratus* (Biezenknoppen), *Cynosurus cristatus* en *Prunella vulgaris* (Gewone brunel) voor; plaatselijk ook *Rubus caesius* (Dauwbraam), *Phragmites australis* (Riet), *Angelica sylvestris*, *Equisetum arvense* (Heermoes) en *Tussilago farfara* (Klein hoefblad). Ondanks de aanwezigheid van enkele gangbare soorten als de genoemde zeggen en *Juncus conglomeratus*, is de soortensamenstelling sterk afwijkend van wat in Twentse graslanden gebruikelijk is.

De zuurindicatoren *Carex ovalis* en *C. nigra* bevinden zich dichtbij elkaar, op de overgang naar een lager gelegen gedeelte in het oostelijkste kwart van het terrein. Elders in het grasland ontbrekend deze soorten geheel. Op enkele plaatsen komt in zeer geringe hoeveelheden *Luzula campestris* voor. Deze soort, die als zuurminnend te boek staat, staat in dit grasland tezamen met *Erigeron acer* (Scherpe fijnstraal); een combinatie die eerder in kalkhoudende duinen te verwachten is.

In het terrein komen de volgende in Twente (zeer) zeldzame en minder algemene soorten voor: *Pyrola rotundifolia* (Rond wintergroen) (28 rozetten in 2014), *Erigeron acer* (meer dan 50 exemplaren), *E. annuus* (Zomerfijnstraal), *Fragaria vesca* (Bosaardbei), *Crepis biennis* (Groot streepzaad), *Centaureum erythraea*, *Dipsacus fullonum* (Grote kaardenbol) en *Pastinaca sativa* subsp. *sativa* (Pastinaak). Al deze soorten zijn duidelijke zuurmijders.

Van de gespaarde houtige gewassen is een struik te noemen, die door Bert Maes als *Malus baccata* is gedetermineerd. Het is een gekweekte/verwilderde appelsoort, met kleine rode vruchtjes, die wel een duidelijk klokhuis hebben.

Het terrein loopt van west naar oost langzaam af richting het Dinkeldal. In de oostelijke helft bevindt zich echter nog een droge kop, waarop de *Fragaria vesca* staat. In de onmiddellijke nabijheid hiervan groeien tenminste drie *Cladonia*-soorten en een *Peltigera*. Richting het

laagstgelegen deel bevinden zich enkele vochtindicatoren, die elders in het terrein ontbreken: *Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* (2 exemplaren in 2013, niet waargenomen in 2014), *Jacobaea aquatica*, *Rhinanthus angustifolius* en *Silene flos-cuculi*. In het midden van het gebied liggen ook enkele natte plekken. Hier is een grote bedekking van *Calliargonella cuspidata* te zien. Hier is ook de grootste concentratie van *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa*.

De bedekking van vlinderbloemigen, composieten, enkele schermbloemigen en grassen is opvallend groot. Naast *Cynosurus cristatus* komen veel voor: *Festuca arundinacea* (Rietzwenkgras), *F. pratensis* (Beemdlangbloem), *F. rubra* (Rood zwenkgras) en *Poa pratensis* (Veldbeemdgras). Van de vlinderbloemigen zijn *Lathyrus pratensis*, *Trifolium dubium*, *T. campestre* (Liggende klaver), *T. hybridum* (Basterdklaver) (door het hele terrein massaal aanwezig), *Vicia cracca* (Vogelwikke), *V. tetrasperma* subsp. *tetrasperma*, *V. hirsuta* (Ringelwikke) en *Lupinus polyphyllus* te noemen. Opvallend in mei 2014 was de beperkte bedekking van enkele gewone graslandplanten, zoals *Cardamine pratensis*, *Ranunculus acris* (Scherpe boterbloem) en *Anthoxanthum odoratum*. Van de vele composieten met grote aantallen of grote bedekking zijn te noemen: *Tussilago farfara*, *Leontodon saxatilis*, *Leucanthemum vulgare*, *Centaurea jacea*, *Cirsium vulgare* (Speerdistel) - meer dan *C. palustre* (Kale jonker) -, *Erigeron annuus*, *Eupatorium cannabinum* en *Jacobaea vulgaris* subsp. *vulgaris* (Jacobskruiskruid). De vegetatie in het terrein is nog zodanig heterogeen, dat hiervan geen vegetatieopnamen zijn gemaakt.

Centaurium erythraea

De hoge bedekking van vlinderbloemigen betekent in ieder geval het begin van een verschringsstadium, waarbij stikstof reeds limiterend is geworden voor de vegetatie, maar fosfaat (nog) niet (bron: Natuurmonumenten).

Het terrein lijkt het minst vochtig van de drie vergeleken terreinen, maar is misschien gezien de soorten die er voorkomen het meest basenrijk. Dit zal nader onderzocht moeten worden.

Literatuur

- SCHUNSELAAR, J. (2006) Een nieuwe weg inslaan. Naar een ecologisch beheer voor de taluds van de A1 tussen Oldenzaal en de Duitse grens.
- E.J. WEEDA, J.H.J. SCHAMINÉE ed. (2002). Atlas van Plantengemeenschappen in Nederland, deel 2: Graslanden, zomen en droge heiden.
- E.J. WEEDA, R. WESTRA ed. (1985-1994). Nederlandse Oecologische Flora; Wilde planten en hun relaties. Deel 1-5.
-

Excursieverslagen FWT-FLORON 2012

P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra

Handijksmeden, Vuilenhoek, 21 april 2012 (6 deelnemers)

Neottia ovata (foto OTTO ZIJLSTRA)

De kleinschalige landschapselementen in de Handijksmeden (km-hok 254-482): vochtige bosjes afgewisseld met kleine graslandpercelen, boden naast *Anemone nemorosa* (Bosanemoon), *Viola riviniana* (Bleeksporig bosviooltje), *Oxalis acetosella* (Witte klaverzuring) en *Circaea lutetiana* (Groot heksenkruid), een keur aan meer bijzondere soorten als *Primula elatior* (Slanke sleutelbloem), *Adoxa moschatellina* (Muskuskruid), *Neottia ovata* (Grote keverorchis), *Ranunculus auricomus* (Gulden boterbloem), *Lamium galeobdolon* subsp. *galeobdolon* (Gele dovenetel) en *Valeriana dioica* (Kleine valeriaan). Aan zeggesoorten geen gebrek: *Carex disticha* (Tweerijige zegge), *C. elongata* (Elzenzegge), *C. ovalis* (Hazenzegge), *C. remota* (Ijle zegge) en *C. vesicaria* (Blaaszegge) werden genoteerd. In totaal 140 taxa.

's Middags bezochten we de Rossummermeden (257-487), waar we ook *Primula elatior* en *Adoxa moschatellina* aantreffen naast onder meer *Cardamine amara* (Bittere veldkers) in de bosjes aan de rand van het gebied. In de graslandjes streepten we onder andere *Succisa pratensis* (Blauwe knoop), *Carex disticha*, *C. panicea* (Blauwe zegge), *C. nigra* (Zwarte zegge) en *C. acuta* (Scherpe zegge). Totaal 139 taxa.

Wegdammerhoek, 26 mei 2012 (5 deelnemers)

Dit bosrijke km-hok (238-470), ten zuiden van Goor, was als excursiedoel mede geselecteerd om zo te proberen *Pyrola minor* (Klein wintergroen), *Equisetum sylvaticum* (Bospaardenstaart) en *Hieracium murorum* (Muurhavikskruid) terug te vinden. Alle drie soorten waren hier inmiddels een flink aantal jaren gelden voor het laatst gemeld. *Pyrola minor* werd helaas niet gevonden. Van *Equisetum sylvaticum* troffen we slechts een kleine (rest)populatie aan. *Hieracium murorum* vonden we massaal over een lengte van honderd meter in de berm en op het greppeltalud aan weerszijden van de Oude Needseweg. Het gaat hier om *Hieracium sylvularum*, het algemeenste taxon van de *murorum*-groep in Twente. Het gebied doorkruisend noteerden we in de nattere delen onder meer *Carex curta* (Zompzegge), *C. elongata* (Elzenzegge) en *C. pseudocyperus* (Hoge cyperzegge), naast *Scirpus sylvaticus* (Bosbies) en *Myosoton aquaticum* (Watermuur). Verder langs paadjes *Melampyrum pratense* (Hengel), *Viola riviniana* (Bleeksporig bosviooltje), *Rumex sanguineus* (Bloedzuring) en *Hypericum humifusum* (Liggend hertshooi). Op greppeltaluds hier en daar *Blechnum spicant* (Dubbelloof) en op een plek *Osmunda regalis* (Koningsvaren). In totaal 212 taxa.)

Hieracium sylvularum (foto OTTO ZIJLSTRA)

Daarle, 30 juni 2012 (3 deelnemers)

Oostwaarts vanaf het beginpunt aan de weg Darle - Den Ham (km-hok 232-496) volgden we de noordoever van de Linderbeek. De boerenslootjes haaks hierop leverden meer op dan de beek. Langs een van de slootkanten troffen we een afwijkende *Rorippa* aan, die we in eerste instantie vanwege de oren aan de bladvoet op *Rorippa austriaca* (Oostenrijkse kers) hielden. Geheel bevredigend vonden we het niet, en besloten werd om later in het jaar nog eens te gaan kijken, hopen op vruchten. Begin augustus werden enkele planten verzameld, nu met vruchten. Deze bleken bij nadere beschouwing, net als de bloemen, in grootte en vorm intermediair tussen *Rorippa austriaca* en *Rorippa amphibia* (Gele waterkers). Ons vermoeden dat het de niet eerder in Twente aangetroffen hybride van deze soorten betrof, *Rorippa x hungarica*, werd later bevestigd door Wout Holverda. Zie ook Bijzondere vondsten 2012, pagina 6. (In totaal 209 taxa.)

Al lopend overschreden we de grens met km-hok 233-496, waar we langs een slootje talloze pollen *Carex oederi* subsp. *oedocarpa* (Geelgroene zegge) zagen, vergezeld door *Juncus acutiflorus* (Veldrus), *J. articulatus* (Zomprus) en *Carex nigra* (Zwarte zegge). In het slootje zelf *Ceratophyllum demersum* (Grof hoornblad), *Myriophyllum spicatum* (Aarvederkruid) en *Nymphoides peltata* (Watergentiaan). Aan een slootje langs de Twistweg werden we verrast

door een flinke populatie *Pulicaria dysenterica* (Heelblaadjes), in de wijde omtrek niet bekend. In dit km-hok, waarvan we alleen het westelijk deel onderzochten, is verder *Silene x hampeana*, de hybride van *S. dioica* (Dagkoekoeksbloem) en *S. latifolia* (Avondkoekoeksbloem), nog vermeldenswaard. In totaal 153 taxa. Km-hok 232-496 bleek uiteindelijk goed voor 212 streepjes; leuke soorten op de terugweg langs de N751 waren in dit hok nog *Allium vineale* (Kraailook), *Lamium amplexicaule* (Hoenderbeet) en *Veronica officinalis* (Manne-tjesereprijs. (In totaal 145 taxa.)

Mander Esch, 1 september 2012 (10 deelnemers)

De excursie voerde vanaf de parkeerplaats van Molen Bels (ostrand van km-hok 253-496) westwaarts richting Mander. In en langs maïsakkers noteerden we verschillende, voor dit biotoop typische grassen: de zich (plaatselijk) sterk uitbreidende *Echinochloa muricata* (Steke-lige hanenpoot) en *Panicum schinzii* (Zuid-Afrikaanse gierst) naast *Setaria verticillata* (Kransnaalbaar) en *S. viridis* (Groene naalbaar). Aan de zuidrand van de Manderheide zagen we op de kort gemaaide, schrale klootschietbaan onder meer *Danthonia decumbens* (Tand-

jesgras). Net over de grens met km-hok 253-497 langs het zandpad ook *Gnaphalium sylvaticum* (Bosdroogbloem) en in de het naastgelegen droge heideveldje *Genista anglica* (Stekelbrem) en *G. pilosa* (Kruipbrem). Teruglopend naar het beginpunt troffen we in de berm langs het fietspad in km-hok 254-496 nog de niet alledaagse *Vicia villosa* (Bonte wikke) aan. In totaal werden in km-hok 253-496 188 taxa genoteerd.

Henk Schurink, Jacques Bielen, Andries van Renssen, Dinant Meijer (foto PIETER STOLWIJK)

Deelnemers aan de excursies:

Jacques Bielen, Jaap Groot, R. Kuipers, Dinant Meijer, Andries van Renssen, Jo Schunselaar, Pieter Stolwijk, Wolfgang Waanders, Gerrit Welgraven, Harry Wolbers, Otto Zijlstra, Wytze Boersma, Gerrit Meutstege, Jan Meutstege, Nel Wind, Ruud Jonker.

Excursieverslagen FWT-FLORON 2013

P.F. Stolwijk & O.G. Zijlstra

Stepelo-Asbroek, 27 april 2013 (5 deelnemers)

Een excursie door een gevarieerd gebied (km-hok 248-468): loofbos, boerenland, de Hagmolbeek, natte en droge heide. In en langs het heideterrein in het noordelijk deel van het hok troffen we naast *Drosera intermedia* (Kleine zonnedaauw), *Eriophorum angustifolium* (Veenpluis), *Trichophorum cespitosum* subsp. *germanicum* (Veenbies) en *Rhynchospora fusca* (Bruine snavelbies), ook een mooie plek *Hypericum elodes* (Moerashertshooi) aan. In het bos Asbroek werd de grote groeiplaats van *Thelypteris palustris* (Moerasvaren) teruggevonden. Ze werd vergezeld door de al bijna bloeiende *Carex elata* (Stijve zegge), en ook *C. elongata* (Elzenzegge) en *C. acutiformis* (Moeraszegge). Vermeldenswaard zijn verder *Anemone nemorosa* (Bosanemoon), *Circaea lutetiana* (Groot heksenkruid), *Polygonatum multiflorum* (Veelbloemige salomonszegel) en *Ulex europaeus* (Gaspeldoorn). In totaal 185 taxa.

Eriophorum angustifolium (foto PIETER STOLWIJK)

Zenderen - Bornse Beek, 1 juni 2013 (7 deelnemers)

We liepen door een afwisselend landschap (km-hok 247-482) met tal van kleinere bosjes, een aantal beeklopen en veel boerenland. Dat leverde een behoorlijk aantal soorten op, echter met weinig bijzonderheden. De vegetatie in en aan de beken viel behoorlijk tegen.

Crassula helmsii (foto PIETER STOLWIJK)

Vermeldenswaard zijn: *Crassula helmsii* (Watercrassula), *Leonurus cardiaca* (Hartgespan) - verwilderd, *Maianthemum bifolium* (Dalkruid), *Mespilus germanica* (Mispel), *Polygonatum multiflorum* (Gewone salomonszegel), *Tellima grandiflora* (Franjekelk) - verwilderd. In totaal 236 taxa.

Diffelen, 6 juli 2013 (6 deelnemers)

Voor de eerste keer in zijn geschiedenis liet de excursieleiding (in dit geval de districtscoördinator) het deze dag afweten. Gelukkig nam Bauk Reitsma ter plekke de taak over om de waarnemingen vast te leggen en kon een prachtige lijst worden samengesteld door de zes deelnemers. Een aantal overstromingsgebiedjes langs de Vecht werd bezocht, met op de drogere delen massaal *Filago vulgaris* (Duits viltkruid) en hier en daar *Genista tinctoria* (Verfbrem); op een natter deel werd *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa* gezien.

Bromopsis inermis (Kweekdravik), *Centaureum erythraea* (Echt duizendguldenkruid), *Cicuta virosa* (Waterscheerling), *Dactylorhiza majalis* subsp. *praetermissa* (Rietorchis), *Filago vulgaris* (Duits viltkruid), *Genista tinctoria* (Verfbrem), *Juncus filiformis* (Draadrus), *Oenothera deflexa* (Zandteunisbloem), *Phleum pratense* subsp. *serotinum* (Klein timoteegras), *Potamogeton lucens* (Glanzig fonteinkruid), *Potamogeton perfoliatus* (Doorgroeid fonteinkruid), *Potentilla argentea* (Viltganzerik), *Scrophularia umbrosa* (Gevleugeld helmkruid), *Veronica longifolia* (Lange ereprijs).

Veronica longifolia (foto OTTO ZIJLSTRA)

Aan de oever van de Vecht werden onder meer *Cicuta virosa* (Waterscheerling), *Scrophularia umbrosa* (Gevleugeld helmkruid) en *Veronica longifolia* (Lange ereprijs) genoteerd. In de Vecht *Potamogeton lucens* (Glanzig fonteinkruid) en *Potamogeton perfoliatus* (Doorgroeid fonteinkruid). Vermeldenswaard zijn ook de voor het Vechtdal kenmerkende soorten als *Bromopsis inermis* (Kweekdravik), *Centaureum erythraea* (Echt duizendguldenkruid), *Oenothera deflexa* (Zandteunisbloem), *Phleum pratense* subsp. *serotinum* (Klein timoteegras) en *Potentilla argentea* (Vilt-ganzerik). In totaal 192 taxa.

Lattrop, 31 augustus 2013 (5 deelnemers)

Deze excursie door het landelijk gebied rond Lattrop (km-hok 263-494) was goed voor 193 waarnemingen. De leukste vondst was *Bidens connata* (Vergeten tandzaad) langs de Geele Beek, in de wijde omgeving niet eerder aangetroffen. Vermeldenswaard zijn verder *Solidago virgaurea* (Echte guldenroede), *Silene x hampeana* -de hybride van *S. dioica* (Dagkoekoeksbloem) en *S. latifolia* (Avondkoekoeksbloem-), *Osmunda regalis* (Koningsvaren) en verwilderde *Juglans regia* (Okkernoot), die de laatste jaren bij ons steeds vaker wordt gezien. In totaal 193 taxa.

Osmunda regalis (foto Pieter Stolwijk)

Deelnemers aan de excursies:

Jacques Bielen, Wytze Boersma, Dinant Meijer, Jan Meutstege, Andries van Rensen, Bauk Reitsma, Jo Schunselaar, Henk Schurink, Pieter Stolwijk, Wolfgang Waanders, Otto Zijlstra.

Jaarverslag FWT-FLORON 2012-2013

P.F. Stolwijk

Het algemeen project 2005-2013

Met ruim 21.400 waarnemingen in 2012 en een goede 16.000 waarnemingen in 2013 zijn dit weer goede jaren geweest. Het primaire bestand 2005-2013 telt nu ruim 212.500 gegevens en het secundaire (zonder de dubbele waarnemingen) bevat er ruim 164.500 (**kaart**).

De oogst sinds 1977 is nu ruim 864.600 waarnemingen.

De werkgroep heeft zowel in 2012 als in 2013 vier excursies gehouden met gemiddeld vijf deelnemers. Er zijn twee nummers van *HYPERICUM* ([10](#) en [11](#)) uitgebracht.

DNA-barcoding 2013

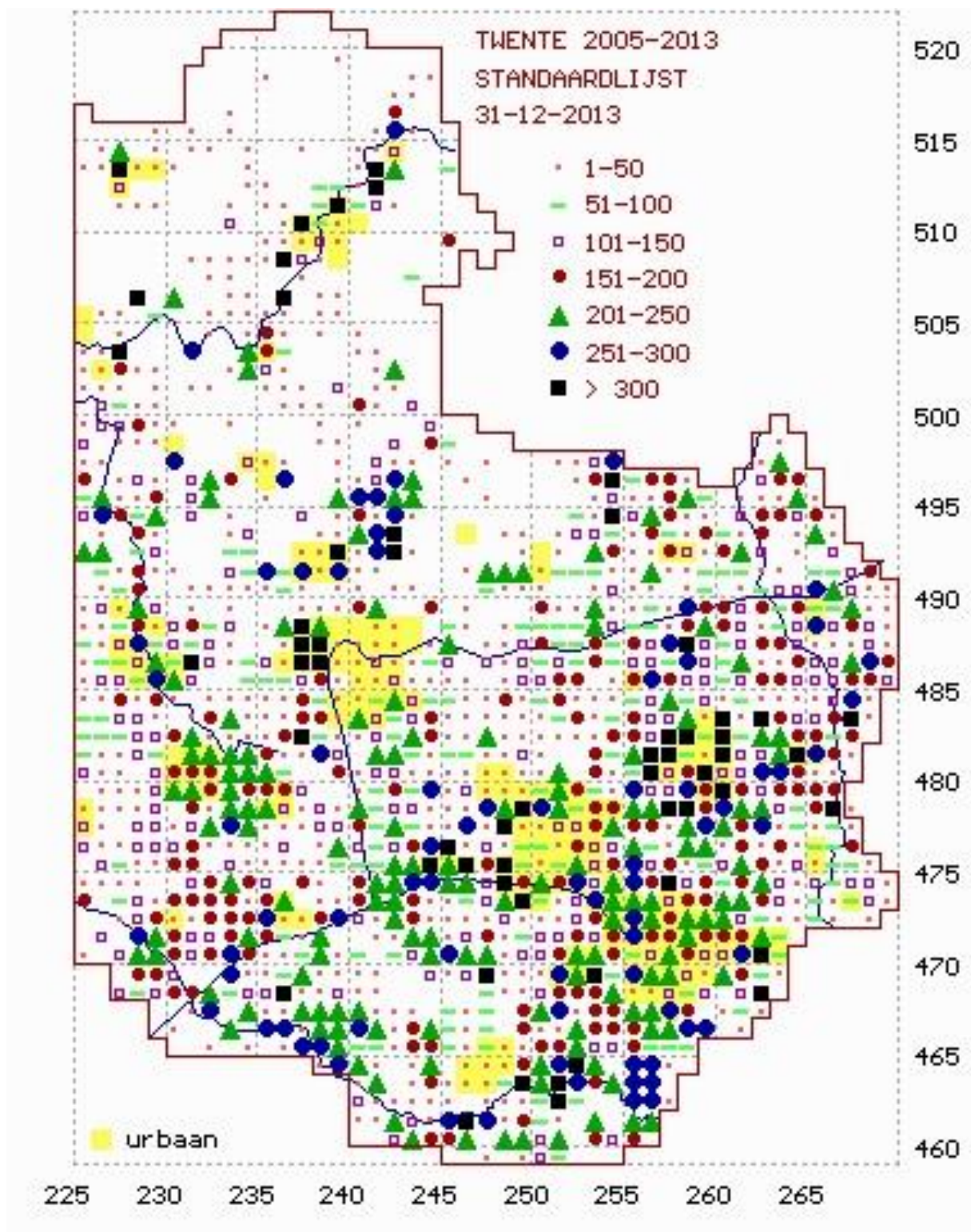
In dit project wordt van een aantal geselecteerde soorten materiaal verzameld voor een DNA-analyse. Zie de website van FLORON voor nadere toelichting.

In 2013 heeft Pieter Stolwijk een bescheiden bijdrage geleverd door materiaal te verzamelen van *Amaranthus hybridus* subsp. *hybridus* (Basterdamarant) - Delden, *Erodium cicutarium* (subsp. *cicutarium*) (Reigersbek) en *Erucastrum gallicum* (Schijnraket) - Schildshoeve.

Het Nieuwe Strepen 2013

Het Nieuwe Strepen is een project dat erop is gericht om op een meer gestandaardiseerde wijze verspreidingsgegevens te verzamelen. Dat maakt een statistische benadering van trends in de verspreiding mogelijk. Het houdt in dat jaarlijks een aantal vooraf geselecteerde km-hokken dubbel geïnventariseerd worden volgens een vooraf vastgesteld protocol. Daarnaast worden zo veel mogelijk km-hokken buiten deze selectie ook volgens het protocol geïnventariseerd. In 2013 zijn 8 km-hokken dubbel en 7 km-hokken eenmaal bezocht.

AX	AY	GEBIED	WAARNEMER(S) 1	WAARNEMER(S) 2
232	477	N Elsenvoorveld	Willem Stouthamer	Pieter Stolwijk - Otto Zijlstra
239	476	Deldenerbroek-Hagreisweg	Pieter Stolwijk	Egbert de Boer
240	466	Markvelderveld - Schoonenborg	Jan Meutstege	Pieter Stolwijk
242	474	Delden - Bomhof	Pieter Stolwijk	Wytze Boersma
244	474	Delden, St Annabrug	Pieter Stolwijk	
247	469	Beckum, Het Altena	Pieter Stolwijk	Egbert de Boer
250	459	Ammeloer Venn W	Willem Stouthamer	Pieter Stolwijk
251	462	Huttert	Pieter Stolwijk	Willem Stouthamer
253	492	Vasse - Pletkuil	Pieter Stolwijk - Otto Zijlstra	Martin Waanders
255	474	Enschede, Witbreuksweg	Pieter Stolwijk	
256	494	Nutter	Martin Waanders	
256	495	De Spreng	Martin Waanders	
261	478	Kershuis	Pieter Stolwijk	
265	482	Austweg	Pieter Stolwijk	
265	490	Denekamp - Nicolaasstichting	Pieter Stolwijk	

Waarnemers 2012 - 2013

Mevr. C.G. Abbink-Meijerink, Vriezenveen	H. Roelofs, Holten
J.H. Alferink, Nijverdal	J.A.M. Schunselaar, Delft
J.W. Bielen, Oldenzaal	H. Schurink, Enschede
E. de Boer, Vaassen	P.F. Stolwijk, Enschede
W. Boersma, Delden	W. Stouthamer, Glimmen
J. Bruns, Denekamp	Mevr. J. Vosman-Selker, Markelo
O. de Bruin	W. Vuik, Tiel
G. Euverman, Vriezenveensewijk	W. Waanders, Gronau
J. Groot, Broek op Langedijk	D. Wanningsen, Almelo
G. Haverkamp, Hengelo	E.J. Weeda, Zwolle
J. Hofstra, Hengelo	W. van der Ven, Eindhoven
N. Jeurink, Kampen	H. Wolbers, Ootmarssum
A.J.H. Meutstege, Diepenheim	R. Zielman, Enschede
D. Meyer, Enschede	O.G. Zijlstra, Enschede
A. van Rensen, Oldenzaal	J.H. Zwienenberg, Hengelo

Wij danken alle waarnemers voor de aangeleverde gegevens.

De Rode Lijst 2012 in Twente - FLORON district 7

P.F. Stolwijk

Op 1 april 2012 verscheen **de Rode Lijst 2012**. De vorige Rode Lijsten verschenen in 1980 en 2001.

De volgende **nieuwe** RL-soorten komen in FLORON district 7 voor.

NR	TAXON	NEDERLANDSE NAAM	RODE LIJST 2012	RODE LIJST 2001
0126	<i>Avena fatua</i>	Oot	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0314	<i>Chenopodium murale</i>	Muurganzenvoet	BEDREIGD	THANS NIET BEDREIGD
0326	<i>Cicuta virosa</i>	Waterscheerling	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
5172	<i>Cotoneaster integerrimus*</i>	Wilde dwergmispel*	GEVOELIG	THANS NIET BEDREIGD
0370	<i>Crataegus laevigata</i>	Tweestijlige meidoorn	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0455	<i>Epilobium obscurum</i>	Donkergroene basterd-wederik	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0468	<i>Equisetum sylvaticum</i>	Bospaardenstaart	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0474	<i>Erigeron acer</i>	Scherpe fijnstraal	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0484	<i>Erucastrum gallicum</i>	Schijnraket	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0522	<i>Filago arvensis</i>	Akkerviltkruid	KWETSBAAR	VERDWENEN
1692	<i>Galeopsis ladanum</i>	Brede raai	ERNSTIG BEDREIGD	VERDWENEN
0542	<i>Galeopsis speciosa</i>	Dauwnetel	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0569	<i>Geranium columbinum</i>	Fijne ooievaarsbek	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0662	<i>Inula britannica</i>	Engelse alant	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
1189	<i>Jacobaea paludosa</i>	Moeraskruiskruid	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0714	<i>Lathyrus palustris</i>	Moeraslathyrus	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD

NR	TAXON	NEDERLANDSE NAAM	RODE LIJST 2012	RODE LIJST 2001
0729	<i>Lepidium campestre</i>	Veldkruidkers	BEDREIGD	THANS NIET BEDREIGD
0791	<i>Malva pusilla</i>	Rond kaasjeskruid	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0798	<i>Medicago falcata</i>	Sikkelklaver	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0424	<i>Phegopteris connectilis</i>	Smalle beukvaren	GEVOELIG	THANS NIET BEDREIGD
0941	<i>Pimpinella saxifraga</i>	Kleine bevernel	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
0954	<i>Poa chaixii</i>	Bergbeemdgras	BEDREIGD	THANS NIET BEDREIGD
0986	<i>Potamogeton alpinus</i>	Rosig fonteinkruid	BEDREIGD	THANS NIET BEDREIGD
1013	<i>Potentilla tabernaemontani</i>	Voorjaarsganzerik	BEDREIGD	THANS NIET BEDREIGD
1043	<i>Ranunculus auricomus</i>	Gulden boterbloem	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
1524	<i>Salsola tragus</i>	Zacht loogkruid	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
1181	<i>Sedum sexangulare</i>	Zacht vetkruid	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
1210	<i>Sisymbrium loeselii</i>	Spiesraket	BEDREIGD	THANS NIET BEDREIGD
1314	<i>Tulipa sylvestris*</i>	Bostulp*	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
1359	<i>Veronica polita</i>	Gladde ereprijs	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD
1371	<i>Vicia lathyroides</i>	Lathyruswikke	KWETSBAAR	THANS NIET BEDREIGD

De volgende in FLORON district 7 waargenomen soorten zijn **niet langer** RL-soorten.

NR	TAXON	NEDERLANDSE NAAM	RODE LIJST 2012	RODE LIJST 2001
0053	<i>Anagallis tenella*</i>	Teer guichelheil*	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0071	<i>Anthyllis vulneraria*</i>	Wondklaver*	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
2458	<i>Bidens radiata</i>	Riviertandzaad	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0216	<i>Carex brizoides</i>	Trilgraszegge	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
1611	<i>Carex divulsa</i>	Groene bermzegge	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0247	<i>Carex pallescens</i>	Bleke zegge	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0250	<i>Carex pendula*</i>	Hangende zegge*	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0276	<i>Catapodium rigidum</i>	Stijg hardgras	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0284	<i>Centaurea scabiosa*</i>	Grote centaurie*	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
1143	<i>Clinopodium vulgare*</i>	Borstelkrans*	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0346	<i>Comarum palustre</i>	Wateraardbei	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
1287	<i>Crassula tillaea</i>	Mosbloempje	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0373	<i>Crepis paludosa</i>	Moerasstreekzaad	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0417	<i>Drosera intermedia</i>	Kleine zonnedauw	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0524	<i>Filago minima</i>	Dwergviltkruid	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0536	<i>Gagea spathacea</i>	Schedegeelster	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0588	<i>Gnaphalium sylvaticum</i>	Bosdroogbloem	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0590	<i>Goodyera repens</i>	Dennenorchis	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
1929	<i>Juncus alpinoarticulatus</i>	Rechte rus	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
0681	<i>Juncus filiformis</i>	Draadrus	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0777	<i>Lycopodiella inundata</i>	Moeraswolfsklauw	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0774	<i>Lycopodium annotinum</i>	Stekende wolfsklauw	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0750	<i>Neottia ovata</i>	Grote keverorchis	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0920	<i>Paris quadrifolia</i>	Eenbes	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0979	<i>Polystichum aculeatum</i>	Stijve naaldvaren	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
2007	<i>Polystichum setiferum</i>	Zachte naaldvaren	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
1065	<i>Rhinanthus alectorolophus*</i>	Harige ratelaar*	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
1069	<i>Rhynchospora fusca</i>	Bruine snavelbies	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
5450	<i>Sanguisorba minor</i> subsp. <i>minor</i>	Kleine pimpernel	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
1953	<i>Thalictrum minus</i>	Kleine ruit	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
1283	<i>Thymus pulegioides</i>	Grote tijm	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
1312	<i>Trisetum flavescens</i>	Goudhaver	THANS NIET BEDREIGD	GEVOELIG
1319	<i>Ulex europaeus</i>	Gaspeldoorn	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR
0913	<i>Vaccinium oxycoccos</i>	Kleine veenbes	THANS NIET BEDREIGD	KWETSBAAR

* Niet of twijfelachtig wild in Twente.